

МАКРОЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

¹Вінницький національний технічний університет

Актуальність дослідження пов'язана з тим, що чинна економічна модель економіки України ґрунтується на низькій продуктивності праці (ПП) порівняно з розвиненими країнами світу, зокрема ЄС, США, Японії.

Метою статті є оцінка ПП на сучасному етапі розвитку економіки України за видами економічної діяльності (ВЕД) з урахуванням тіньової економіки, масштабів корупції, втрат від військових дій на Сході України та анексії Криму.

Проаналізовано динаміку індексів фізичного обсягу продуктивності праці (ПП) за видами економічної діяльності в Україні, що дозволило обґрунтувати необхідність її розрахунку в сучасних умовах розвитку економіки. Розраховано розмір ПП за видами економічної діяльності в приведених цінах з урахуванням обсягів тіньової зайнятості та в доларовому еквіваленті. Проведено розрахунок темпів приросту (падіння) обсягів ПП на одного зайнятого в доларовому еквіваленті за видами економічної діяльності. Здійснено розрахунок гіпотетичних втрат ПП через корупцію і військові дії на Сході України та анексію Криму. Досліджено рівень ПП за паритетом купівельної спроможності в середньому в країнах членах ЄС(28), Організації Співробітництва та розвитку, зокрема США та здійснено порівняння з Україною, зокрема за видами економічної діяльності. Запропоновано рекомендації щодо зростання рівня ПП в Україні, зокрема: шляхом переорієнтації моделі економіки та її структури. Так, в роботі акцентується увага, що зміна існуючої економічної моделі України, зокрема шляхом переорієнтації із аграрної сфери в промислову; збільшення обсягів виробництва товарів (робіт, послуг) з більшою доданою вартістю, особливо на експорт; переорієнтація на внутрішній ринок споживання виробленої вітчизняної продукції; подолання корупції і хабарництва тощо можуть в рази на першому етапі розвитку економіки збільшити ПП. Наведені вище пропозиції і зміна структури економіки, особливо її переорієнтація на інноваційні сфери, промисловість та забезпечення економічної окупності таких галузей економічної діяльності, як: освіта, охорона здоров'я, культура і спорт, туризм тощо дозволяють максимально скоротити відставання України за показником ПП від розвинених країн світу.

Ключові слова: продуктивність праці, зайняте населення, ВВП, втрати, резерви.

Вступ

Чинна модель економіки України свідчить про низький рівень ефективності використання трудових ресурсів. Якщо взяти показник продуктивності праці на одного зайнятого в поточних цінах за ПКС у 2018 році, наприклад США, то його значення майже в 11 разів вище, ніж в Україні [1]. Головними факторами зростання продуктивності праці (ПП) є рівень ВВП та чисельність зайнятого населення. Так, за 28 років незалежності нашої країни ВВП становив лише близько 60 % від рівня 1991 року, що змістило Україну з 10 місця в Європі на останнє [2, с. 18]. Перешкодами на сучасному етапі росту ВВП є дефіцит інвестицій в економіку країни, дисбаланс ПП за видами економічної діяльності, військовий конфлікт на Сході, анексія Криму, корупція, хабарництво, катастрофічні темпи збільшення трудової міграції тощо. Крім того, нині важко знайти об'єктивні дані щодо реального розміру ПП, зокрема за видами економічної діяльності. Тому варто проаналізувати на макrorівні ПП за видами економічної діяльності (ВЕД) і зрозуміти перспективи подальшого її розвитку в розрізі удосконалення економічної моделі країни.

В наукових працях багатьох закордонних і вітчизняних вчених досліджено проблеми розвитку ПП в Україні, вивчено теоретико-методологічні аспекти її розрахунку та пошуку шляхів її зрос-

тання. Так, серед закордонних вчених значну увагу приділяли цій проблемі, зокрема: М. Бейтлі, Дж. Гальтвангер, Г. Гант, Б. Генкін, М. Гінзбург, Ф. Гілбрейт, Дж. Долан, П. Друкер, Г. Емерсон, М. Іоффе, Я. Карнаї, А. Кембелл, Р. Колосова, К. Куросава, А. Лоулер, Л. Туроу, Н. Маслова, Ф. Махлуп, М. Мескон, П. Самуельсон, Д. Сінк, С. Струмлілн, Ф. Тейлор, М. Тодаро, А. Файоль, Р. Хейлбронер та інші. Серед вітчизняних дослідників багато уваги проблемі ПП приділили в своїх наукових роботах, зокрема: О. Амоша [3], Д. Богиня [4], В. Беседін, І. Бондар, В. Геєць [5], Н. Гвоздик, О. Грیشнова, В. Дієсперов, О. Дяків, Т. Заяць, А. Колот, Е. Качан, Т. Кір'ян, Е. Лібанова [6], Л. Лісогор [7], О. Макарова, В. Онікієнко, С. Пирожков, Л. Семів, М. Семикіна, Л. Шаульська та багато інших.

Разом з тим, нині недостатньо опрацьованими залишаються аспекти, пов'язані з визначенням рівня ПП за ВЕД з урахуванням рівня тіньової економіки, масштабів корупції, втрат від військових дій на Сході та окупації Криму.

Метою статті є оцінка ПП на сучасному етапі розвитку економіки України за ВЕД з урахуванням тіньової економіки, масштабів корупції, втрат від військових дій на Сході України та анексії Криму.

Результати дослідження

Продуктивність праці є тим критерієм, який дає можливість на макrorівні визначити ефективність використання трудових ресурсів країни. В основі його зростання лежить збільшення обсягів ВВП, що в свою чергу, визначається ефективністю його формування в різних сферах економічної діяльності. Чим ефективніше працюють галузі економіки, тим більше створюються ґрунтовніші передумови зростання ПП, якості життя громадян, економіки країни в цілому. Тому в статті проаналізуємо існуючу динаміку ПП за ВЕД, базуючись на розрахункових даних (рис. 1) [8].

Рис. 1. Динаміка індексів фізичного обсягу ПП в 2014—2016 роках (до попереднього року), %.

Джерело: складено автором на підставі даних [8]

Аналізуючи дані рис. 1 можна відмітити такі основні тенденції розвитку індексів фізичного обсягу ВВП (ІФОПП) у 2014—2016 роках. Найбільші темпи росту ІФОПП зафіксовані за таким ВЕД, як: операції з нерухомим майном; сільське, лісове та рибне господарство; тимчасове розміщування та організація харчування; державне управління та оборона; інші види економічної діяльності. За цими ВЕД протягом цього періоду незафіксоване падіння ІФОПП. Найнегативнішими тенденціями в аналізі динаміки ІФОПП виявлено за такими ВЕД, як: фінансова та страхова діяльність; освіта; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги. В 2016 році найбільші темпи приросту ІФОПП порівняно з 2015 роком зафіксовано в галузі будівництва (+14,6 %); операції з нерухомим майном (+7,3 %); діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (+6,6 %), а найбільше падіння зафіксовано в фінансовій і страховій діяльності («мінус» 2,2 %); охороні здо-

ров'я («мінус» 2,1 %); освіти («мінус» 0,8 %).

Але розраховані ІФОПП базуються на фактичних цінах та не відображають реальних тенденцій, які простежуються в сучасній економіці України. Тому виникає потреба розрахувати і оцінити реальний обсяг ПІІ за ВЕД з урахуванням обсягів тіньового сектору економіки, масштабів корупції і втрат від військових дій на Сході України та окупації Криму, враховуючи доларовий еквівалент відображених розрахунків. З цією метою наведено фрагмент табл. 1 з вихідними даними для розрахунку реального рівня ПІІ за ВЕД в Україні у 2014—2018 роках.

Таблиця 1

Вихідні дані для розрахунку ПІІ на макрорівні за ВЕД

Показники	Роки				
	2014	2015	2016	2017	2018
1. Індекс інфляції, %	1,12	1,49	1,14	1,14	1,11
2. Рівень тіньової економіки визначений за методом «ВН – РТ), %	1,58	1,57	1,51	1,48	1,46
3. Офіційний курс гривні щодо дол. США (середній за період)	11,89	21,84	25,55	26,60	27,20
4. ВВП в фактичних цінах, млн грн, серед них:	1586915,00	1988544,00	2385367,00	2983882,00	3558706,00
Сільське, лісове та рибне господарство	161145,00	239806,00	279701,00	303949,00	360757,00
Промисловість	479151,00	625024,00	776631,00	926956,00	1095227,00
Будівництво	36876,00	38928,00	47457,00	64431,00	82924,00
Освіта	76068,00	82778,00	88996,00	133213,00	156864,00
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	46250,00	51480,00	58858,00	76140,00	87199,00
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	12339,00	12357,00	13554,00	17376,00	20070,00
5. Зайнято в економіці у віці 15—70 років, тис. осіб, серед них:	18073,30	16443,20	16276,90	16156,40	16360,90
Сільське, лісове та рибне господарство	3091,40	2870,60	2866,50	2860,70	2937,60
Промисловість	2898,20	2573,90	2494,80	2440,60	2426,00
Будівництво	746,40	642,10	644,50	644,30	665,30
Освіта	1587,70	1496,50	1441,40	1423,40	1416,50
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1150,50	1040,70	1030,40	1013,60	995,40
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	221,20	207,90	201,60	199,80	196,90

Джерело: складено автором на підставі даних [9], [10], [11], [12].

На основі даних табл. 1 проведено розрахунок реального рівня ВВП за ВЕД (табл. 2).

Таблиця 2

Розрахунок реального рівня ПІІ за ВЕД

Показники	Роки				
	2014	2015	2016	2017	2018
1. ВВП в цінах, приведених до 2018 року, млн грн, серед них:	3409933,65	2873535,06	3026305,57	3309125,14	3558706,00
Сільське, лісове та рибне господарство	346265,40	346530,40	354855,54	337079,44	360757,00
Промисловість	1029590,82	903187,65	985308,64	1027994,20	1095227,00
Будівництво	79238,47	56252,70	60208,51	71453,98	82924,00
Освіта	163453,51	119617,91	112908,87	147733,22	156864,00
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	99381,15	74390,90	74672,91	84439,26	87199,00
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	26513,82	17856,42	17195,91	19269,98	20070,00
2. ВВП в приведених цінах до 2018 року з урахуванням обсягів тіньової економіки (ОТЕ), млн грн, серед них:	5387695,16	4511450,04	4569721,41	4897505,20	5195710,76
Сільське, лісове та рибне господарство	547099,33	544052,73	535831,87	498877,57	526705,22
Промисловість	1626753,50	1418004,60	1487816,05	1521431,42	1599031,42
Будівництво	125196,78	88316,74	90914,84	105751,89	121069,04

Показники	Роки				
	2014	2015	2016	2017	2018
Освіта	258256,55	187800,12	170492,39	218645,16	229021,44
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	157022,21	116793,72	112756,09	124970,10	127310,54
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	41891,83	28034,58	25965,82	28519,58	29302,20
3. ВВП в приведених цінах 2018 року з урахуванням ОТЕ в млн дол. США, серед них:	453242,63	206530,40	178847,07	184137,50	195349,50
Сільське, лісове та рибне господарство	46025,01	24906,28	20971,07	18756,91	19803,18
Промисловість	136851,48	64915,06	58229,27	57203,12	60120,74
Будівництво	10532,24	4043,07	3558,17	3976,08	4551,98
.....
Освіта	21725,97	8597,33	6672,63	8220,67	8610,80
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	13209,57	5346,72	4412,98	4698,65	4786,65
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	3524,17	1283,40	1016,23	1072,29	1101,71
4. ВВП на одного зайнятого в дол. США, серед них:	25078,02	12560,23	10987,78	11397,19	11940,02
Сільське, лісове та рибне господарство	14888,08	8676,33	7315,92	6556,76	6741,28
Промисловість	47219,47	25220,51	23340,26	23438,14	24781,84
Будівництво	14110,72	6296,63	5520,82	6171,17	6842,00
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	16831,38	8105,66	6782,39	7175,97	7081,25
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	25880,32	14046,92	11785,23	11899,60	12466,39
Тимчасове розміщування й організація харчування	9172,68	4474,26	4213,82	4182,62	4485,16
Інформація та телекомунікації	52874,40	27628,54	24320,58	24831,98	26821,98
Фінансова та страхова діяльність	70308,66	28784,09	21750,24	23257,71	25630,86
Операції з нерухомим майном	98975,04	47621,97	42839,16	41990,19	43405,15
Професійна, наукова та технічна діяльність	29525,18	13701,23	11989,98	12843,34	13844,95
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	15430,59	7521,34	7289,23	7347,91	8533,64
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	23435,70	10133,95	9482,08	10317,54	12557,52
Освіта	13683,92	5744,96	4629,27	5775,38	6078,93
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	11481,59	5137,62	4282,78	4635,61	4808,77
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	15932,06	6173,16	5040,85	5366,79	5595,28
Інші види економічної діяльності	47951,80	24595,89	23415,17	34516,10	34073,01

Джерело: авторські розрахунки на підставі даних [9]—[12].

Для кращого відображення розрахованої ПП в табл. 2 зобразимо рівень реального ВВП в дол. США на одного зайнятого (ПП) у 2014 та 2018 році за ВЕД на рис. 2.

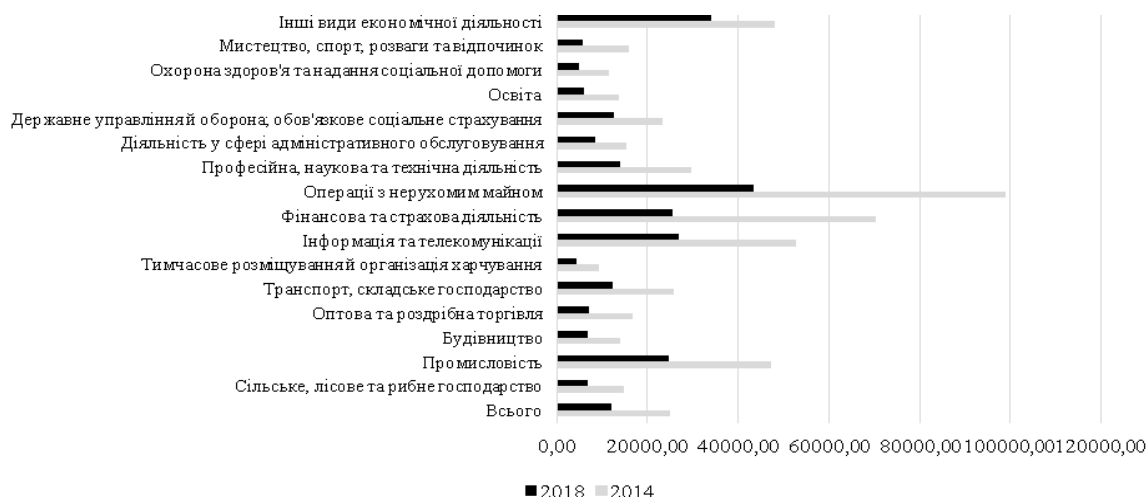

Рис. 2. Обсяг розрахованої реальної ПП на одного зайнятого, дол. США.

Джерело: узагальнення авторських розрахунків за даними табл. 2

Як впливає з рис. 2, найефективніше в 2018 році використовувалися трудові ресурси за такими ВЕД, як: операції з нерухомим майном — \$43405,15 (падіння в 2018 році порівняно з 2014 роком в 2,28 рази); інформація та телекомунікації — \$26821,98 (падіння в 1,97 рази); фінансова та страхова діяльність — \$25630,86 (падіння в 2,74 рази); промисловість — \$24781,84 (падіння в 1,9 рази). З метою проведення аналізу тенденцій приросту (падіння) розрахованого реального показника ПП за ВЕД створено табл. 3.

Таблиця 3

Розрахунок темпів приросту (падіння) реального ПП за ВЕД (по відношенню до попереднього року)

ВЕД	Темпи росту (падіння) реального ПП, в % до попереднього року			
	2015	2016	2017	2018
Всього ПП, зокрема й:	-49,92	-12,52	+3,73	+4,76
Сільське, лісове та рибне господарство	-41,72	-15,68	-10,38	+2,81
Промисловість	-46,59	-7,46	+0,42	+5,73
Будівництво	-55,38	-12,32	+11,78	+10,87
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	-51,84	-16,33	+5,80	-1,32
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	-45,72	-16,10	+0,97	+4,76
Тимчасове розміщування й організація харчування	-51,22	-5,82	-0,74	+7,23
Інформація та телекомунікації	-47,75	-11,97	+2,10	+8,01
Фінансова та страхова діяльність	-59,06	-24,44	6,93	+10,20
Операції з нерухомим майном	-51,88	-10,04	-1,98	+3,37
Професійна, наукова та технічна діяльність	-53,59	-12,49	+7,12	+7,80
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-51,26	-3,09	+0,80	+16,14
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	-56,76	-6,43	+8,81	+21,71
Освіта	-58,02	-19,42	+24,76	+5,26
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-55,25	-16,64	+8,24	+3,74
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-61,25	-18,34	+6,47	+4,26
Інші види економічної діяльності	-48,71	-4,80	+47,41	-1,28

Джерело: авторські розрахунки за даними таблиці 2.

Отже, в 2015—2016 роках по всіх ВЕД ПП мала падіння. Найбільші темпи падіння зафіксовані в 2015 році порівняно з 2014 роком в сферах: фінансова та страхова діяльність («мінус» 59,06 %); освіта («мінус» 58,02 %); державне управління й оборона і обов'язкове соціальне страхування («мінус» 56,76 %); будівництво («мінус» 55,38 %). В 2016 році порівняно з 2015 роком темпи падіння призупинились та найбільші темпи падіння за ВЕД аналогічні зафіксованим в аналізованих в 2014—2015 роках. В 2017 році порівняно з 2016 роком видно, що окреслилися позитивні тенденції зростання ПП. Так, намітилися позитивні темпи росту ПП на одного зайнятого в економіці України за такими ВЕД, як: інші види економічної діяльності (+47,41); освіта (+24,76 %); будівництво (+11,78 %), а найбільші темпи падіння виявились в таких ВЕД: сільське, лісове та рибне господарство («мінус» 10,38 %); операції з нерухомим майном («мінус» 1,98 %); тимчасове розміщення та організація харчування («мінус» 0,74 %). В 2018 році порівняно з 2017 роком в цілому темпи росту ПП прискорились порівняно з періодом 2016—2017 років та склали (+4,76 %). Найбільші темпи приросту ПП склали за такими ВЕД: державне управління та оборона і обов'язкове державне соціальне страхування (+21,71 %); діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (+16,14 %); будівництво (+10,87 %); фінансова та страхова діяльність (+10,2 %); професійна, наукова та технічна діяльність (+7,8 %). Разом з тим, спостерігається падіння ПП за такими ВЕД, як: оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів («мінус» 1,32 %); інші види економічної діяльності («мінус» 1,28 %). Крім того, суттєво прискорились темпи росту ПП в 2017—2018 роках порівняно з 2016—2017 роках за такими ВЕД: інформація та телекомунікації; фінансова та страхова діяльність; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; державне управління та оборона. На противагу цьому намітилися тенденції падіння темпів росту в таких ВЕД: освіта; охорона здоров'я; мистецтво, спорт, розваги;

оптова та роздрібна торгівля. Крім врахування в розрахунку ПП обсягів тіньової економіки варто звернути увагу на такі два аспекти, які характеризують сучасну модель розвитку економіки і є найсуттєвішими факторами, що її гальмують: масштаби корупції, пов'язані з тіньовою економікою та досягають нині біля 14 % ВВП; втрати від військових дій на Сході України та окупації Криму (становлять до 25 % ВВП) [2, с. 29]. Тому, враховуючі рівень корупції та втрати від військових дій і анексії Криму, спробуємо оцінити гіпотетичні втрати ПП в дол. США через дію цих факторів. Фрагмент розрахунку наведений в табл. 4.

Таблиця 4

Розрахунок втрат ПП через корупцію і військові дії на Сході України та анексії Криму

Показники	Роки				
	2014	2015	2016	2017	2018
1. ВВП на одного зайнятого в дол. США з урахуванням втрат через військові дії на Сході України:	31347,53	15700,29	13734,73	14246,48	14925,03
Сільське, лісове та рибне господарство	18610,10	10845,41	9144,89	8195,94	8426,60
Промисловість	59024,34	31525,63	29175,32	29297,67	30977,30
Будівництво	17638,40	7870,79	6901,03	7713,96	8552,50
Освіта	17104,90	7181,20	5786,59	7219,22	7598,66
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	14351,99	6422,02	5353,48	5794,51	6010,96
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	19915,07	7716,45	6301,06	6708,49	6994,10
2. ВВП на одного зайнятого в дол. США з урахуванням втрат на Сході України через військові дії та через корупцію:	35736,18	17898,33	15657,59	16240,99	17014,53
Сільське, лісове та рибне господарство	21215,52	12363,77	10425,18	9343,38	9606,32
Промисловість	67287,75	35939,22	33259,86	33399,35	35314,12
Будівництво	20107,78	8972,70	7867,18	8793,91	9749,85
Освіта	19499,59	8186,57	6596,71	8229,91	8662,47
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	16361,27	7321,10	6102,97	6605,74	6852,50
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	22703,19	8796,75	7183,21	7647,68	7973,27
3. Сумарні втрати ПП на одного зайнятого в дол. США від військових дій на Сході України, анексії Криму і корупції	10658,16	5338,10	4669,81	4843,80	5074,51

Джерело: авторські розрахунки на підставі даних [2], [9]—[12].

Отже, через військові дії на Сході України, анексії Криму та високий рівень корупції втрати ПП становили в 2014 році у сумі \$10658,16 на одного зайнятого у віці 15—70 років, а в 2018 році — \$5074,51. З урахуванням цих втрат потенційна продуктивність праці могла б становити, відповідно, \$35736,18 в 2014 році та \$17014,53 в 2018 році. Далі в статті наведемо динаміку ПП в Україні та країнах членах ЄС (28) і ОЕСР, зокрема США (рис. 3).

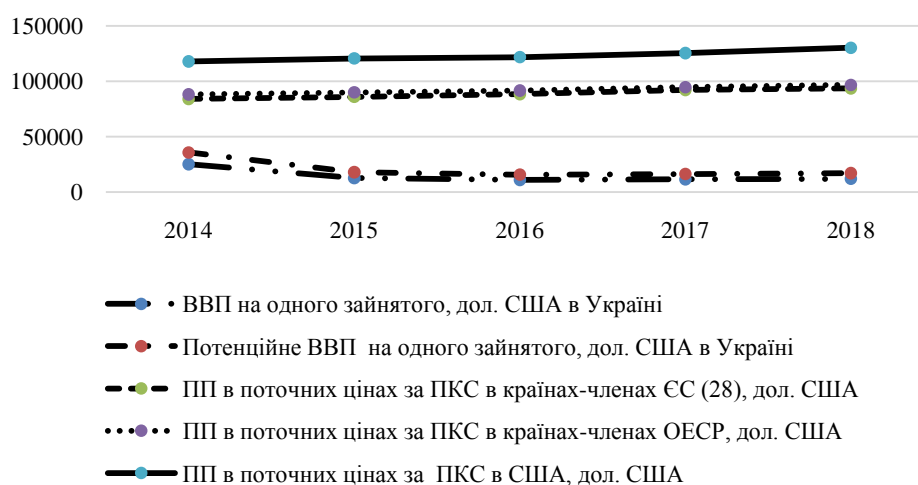

Рис. 3. Динаміка ПП в Україні та країнах членах ЄС (28) і ОЕСР.

Джерело: складено автором на підставі даних [1] та розрахунків табл. 4

З рис. 3 видно, що продуктивність праці в Україні є значно нижчою, ніж середні значення по країнах ЄС та ОЕСР, зокрема США. Так, динаміка ПП в 2014—2018 роках в Україні має тенденцію до зниження, що пояснюється падінням обсягів ВВП та зайнятості через соціально-економічні і політичні причини. В середньому по країнах ЄС та ОЕСР динаміка ПП за 2014—2018 роки характеризується тенденціями до зростання. Якщо за базу порівняння взяти 2018 рік (умовно не враховуючи ПКС для України), то ми відстаємо за ПП порівняно з країнами ЄС(28) в 7,8 рази, а з країнами ОЕСР в 8,1 рази, зокрема з США майже в 11 разів. Якщо врахувати додаткові потенційні можливості для росту ПП за рахунок зменшення втрат через військові події на Сході України, анексію Криму та корупцію відставання було б значно меншим. Наведені розрахунки реальної ПП на одного зайнятого в доларовому еквіваленті та врахування гіпотетичних резервів її зростання свідчать про те, що наприклад, в США одна зайнята людина виробляє продукції трохи більше за місяць, ніж одна зайнята людина за цілий рік в Україні. Це доводить, що трудові ресурси України використовуються, «м'яко кажучи», неефективно. Тому потрібно терміново змінювати саму модель економіки України, зокрема її структуру.

Висновки

1. Проведений аналіз динаміки індексів фізичного обсягу ПП в 2014—2016 роках свідчить, що ефективність трудових ресурсів значно знизилась. Наявні статистичні дані не показують реальну оцінку ПП та не враховують важливих факторів, які розглядаються як резерви її зростання. З цією метою для оцінки реального рівня ПП на основі даних статистики за період 2014—2018 років здійснено розрахунок ПП з урахуванням приведених цін до рівня 2018 року, обсягу тіньової економіки та середньорічного курсу долара США. В результаті здійснено оцінку ПП на одного зайнятого в дол. США за ВЕД. Дослідивши показник ПП на одного зайнятого в реальному секторі економіки України за ВЕД з'ясовано, які ВЕД є локомотивом вітчизняної економіки, зокрема це: операції з нерухомим майном (значення ПП 2018 році — \$43405,15, інформація та телекомунікації — \$26821,98; фінансова та страхова діяльність — \$25630,86; промисловість — \$24781,84.

2. Враховуючи потенційні резерви суттєвого зростання ПП, а саме — вирішення на політичному рівні військового конфлікту на Сході України, проблеми анексії Криму та зменшення рівня корупції дозволять суттєво збільшити рівень ПП на одного зайнятого, наприклад, в 2018 році до \$17014,53 (гіпотетичний резерв зростання близько \$5074,51). Крім того, зміна наявної економічної моделі України, зокрема шляхом переорієнтації з аграрної сфери в промислову; збільшення обсягів виробництва товарів (робіт, послуг) з більшою доданою вартістю, зокрема на експорт; переорієнтація на внутрішній ринок споживання виробленої вітчизняної продукції; подолання корупції і хабарництва тощо можуть в рази на першому етапі збільшити ПП. Крім того, порівняння показників ПП з середніми значеннями по країнах ЄС(28), ОЕСР і США свідчать про катастрофічне відставання, а, відповідно, неефективність використання трудових ресурсів. Тому наведені вище пропозиції і зміна структури економіки, особливо її переорієнтація на інноваційні сфери, промисловість та забезпечення економічної окупності таких галузей економічної діяльності, як: освіта; охорона здоров'я; культура і спорт; туризм тощо дозволять максимально скоротити відставання України від розвинених країн світу за показником ПП на одного зайнятого.

Перспективи подальших розвідок. Актуальним напрямом подальших досліджень є оцінка реального рівня ПП з реальною заробітною платою в доларовому еквіваленті за ВЕД. Адже наявні тенденції на ринку праці, зокрема низький рівень оплати праці, особливо в державному секторі економіки призводять до катастрофічних обсягів трудової міграції, що додатково обмежує ПП в Україні та призводить до її падіння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- [1] *Level of GDP per capita and productivity* (2018). Організація економічного співробітництва та розвитку. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=54563#_. Дата звернення: Груд. 10, 2019.
- [2] О. Жилінська, *Доктрина збалансованого розвитку*. Львів, Україна: Кальварія, 2017.
- [3] О. І. Амоша, «Регулювання регіонального розвитку в Україні.» *Економіка промисловості*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/2764/st_32_7.pdf?sequence=1. Дата звернення: Груд. 10, 2019.
- [4] Д. П. Богиня, «Продуктивність праці у машинобудуванні як головний чинник ефективності виробництва (18 років поспіль),» *Вісник Хмельницького національного університету, Економічні науки*, № 4, с. 81-85, 2015.
- [5] В. М. Геєць, «Економіка України: ключові проблеми і перспективи,» *Економіка і прогнозування*, № 1, с. 7-22, 2016.
- [6] Е. М. Лібанова, *В Україні низький рівень продуктивності праці*. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://www.unn.com.ua/uk/news/917705-e.libanova%3A-v-ukrayini-nizkiy-riven-produktivnosti-pratsi>. Дата звернення: груд. 10, 2019.

[7] Л. С. Лісогор, «Продуктивність праці в Україні: проблеми та перспективи підвищення.» *Демографія та соціальна економіка*, № 2, с. 131-138, 2010.

[8] *Продуктивність праці та продуктивність капіталу*. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=d5f5b5a2-7689-488d-afab-6420bb349679&title=ProduktivnistPratsiTaProduktivnistKapitalu>. Дата звернення: Груд. 10, 2019.

[9] Інфляційний звіт. Національний банк України. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://bank.gov.ua/news/all/natsionalniy-bank-zberig-prognoz-inflyatsiyi-na-2019-2021-roki-i-polipshiv-otsinku-zrostannya-ekonomiki-7024>. Дата звернення: Груд. 10, 2019.

[10] *Валовий внутрішній продукт в Україні*. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>. Дата звернення: Груд. 10, 2019.

[11] *Ринок праці*. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/gender/gender_dok/2018/pracia/gun_pr_2018.htm. Дата звернення: Груд. 10, 2019.

[12] *Загальні тенденції тіншової економіки в Україні у 2018 році*. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>. Дата звернення: Груд. 10, 2019.

Рекомендована кафедрою безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки ВНТУ

Стаття надійшла до редакції 24.12.2019

Зайуков Іван Вікторович — канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, e-mail: Zivan@i.ua .

Вінницький національний технічний університет, Вінниця

I. V. Zaiukov¹

The Macroeconomic Estimation of the Labour Productivity after the Types of Economic Activity

¹Vinnitsia National Technical University

The relevance of the study is due to the fact that the current economic model of the Ukrainian economy is based on low labor productivity (LP) in comparison with the developed countries of the world, in particular the EU, USA, and Japan.

The purpose of the article is to evaluate the LP at the present stage of development of the Ukrainian economy by the economy, taking into account the shadow economy, the extent of corruption, losses from military actions in the east of Ukraine and annexation of the Crimea.

The dynamics of indices of physical volume of LP by types of economic activity in Ukraine are analyzed, which allowed substantiating the necessity of its calculation in the current conditions of economic development. The size of the LP by types of economic activity at the given prices is calculated taking into account the volumes of shadow employment and in dollar terms. The rate of increase (fall) of LP volumes per one employed in dollar terms by types of economic activity is calculated. Hypothetical losses of LP due to corruption and military actions in the east of Ukraine and annexation of Crimea have been calculated. The LP level of purchasing power parity on average in the EU (28) member states, the Organization for Cooperation and Development, in particular the USA, was compared and comparisons were made with Ukraine, in particular by types of economic activity. Recommendations for increasing the LP level in Ukraine are offered, in particular: by reorienting the model of economy and its structure. Thus, the paper emphasizes that the change of the existing economic model of Ukraine, in particular by reorientation from the agricultural sector to the industrial one; increase in production of goods (works, services) with more value added, especially for export; reorientation to the domestic market of consumption of manufactured domestic products; overcoming corruption and bribery and the like may at times in the first stage of economic development increase the LP. The above proposals and changes in the structure of the economy, especially its reorientation to innovation, industry and economic recovery of such sectors of economic activity as: education, health care, culture and sports, tourism, etc. will allow minimizing the gap between Ukraine in terms of LP from developed countries.

Keywords: labor productivity, busy population, GDP, losses, backlogs.

Zaiukov Ivan V. — Cand. Sc. (Econ.), Associate Professor, Associate Professor of the Chair of Life Safety and Safety Education, e-mail: Zivan@i.ua

И. В. Заюков¹

Макроэкономическая оценка производительности труда по видам экономической деятельности

¹Винницкий национальный технический университет

Актуальность исследования связана с тем, что действующая экономическая модель экономики Украины основывается на низкой производительности труда (ПП) по сравнению с развитыми странами мира, в том числе ЕС, США, Японии.

Целью статьи является оценка ПП на современном этапе развития экономики Украины по ВЭД с учетом теневой экономики, масштабы коррупции, потери от военных действий на Востоке Украины и аннексии Крыма.

Проанализирована динамика индексов физического объема производительности труда (ПП) по видам экономической деятельности в Украине, что позволило обосновать необходимость ее расчета в современных условиях развития экономики. Рассчитан размер ПП по видам экономической деятельности в приведенных ценах с учетом объемов теневой занятости и в долларовом эквиваленте. Проведен расчет темпов прироста (падения) объемов ПП на одного занятого в долларовом эквиваленте по видам экономической деятельности. Осуществлен расчет гипотетических потерь ПП из-за коррупции и военные действия на Востоке Украины и аннексию Крыма. Исследован уровень ПП по паритету покупательной способности в среднем в странах членах ЕС (28), Организации сотрудничества и развития, в частности США и проведено сравнение с Украиной, в частности по видам экономической деятельности. Предложены рекомендации, касающиеся роста уровня ПП в Украине, в частности путем переориентации модели экономики и ее структуры. Так, в работе акцентируется внимание, что изменение существующей экономической модели Украины, в частности путем переориентации с аграрной сферы в промышленную; увеличение объемов производства товаров (работ, услуг) с большей добавленной стоимостью, особенно на экспорт; переориентация на внутренний рынок потребления производимой отечественной продукции; преодоление коррупции и взяточничества и т.д. могут в разы на первом этапе развития экономики увеличить ПП. Приведенные выше предложения и изменение структуры экономики, особенно ее переориентация на инновационные сферы, промышленность и обеспечения экономической окупаемости таких отраслей экономической деятельности, как: образование, здравоохранение, культура и спорт, туризм и т.д., — позволят максимально сократить отставание Украины по показателю ПП от развитых стран мира.

Ключевые слова: производительность труда, занятое население, ВВП, потери, резервы.

Заюков Иван Викторович — канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры безопасности жизнедеятельности и педагогики безопасности, e-mail: Zivan@i.ua